

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Філологічний факультет

Кафедра журналістики

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан філологічного факультету

 /Бунчук Б. І./

« 12 » 08 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«Фактчекінг інформації»
Обов'язкова

Освітньо-професійна програма «Журналістика та кросмедійність»

Спеціальність 061 Журналістика

Галузь знань 06 Журналістика

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Філологічний факультет

Мова навчання

українська

Чернівці 2024 рік

Робоча програма навчальної дисципліни „Фактчекінг інформації” складена відповідно до освітньо-професійної програми „Журналістика та кросмедійність” (спец. 061 „Журналістика”), затвердженої Вченою радою Чернівецького університету (протокол № 8 від 6 травня 2024 року).

Розробники: д.н.с.к., доц. Василик Л.Є., к.н.с.к., доц. Савчук О.М.

Викладач: к.н.с.к., доц. Савчук О. М.

Погоджено з гарантом ОП й затверджено на засіданні кафедри журналістики протокол № 1 від 12 серпня 2024 року.

Завідувач кафедри

Василик Л. Є.

Схвалено методичною радою філологічного факультету протокол № 1 від 12 серпня 2024 року.

Голова методичної ради
філологічного факультету

Антофійчук А. М.

Мета та завдання навчальної дисципліни: Курс „Фактчекінг інформації” покликаний сформувавши чітке усвідомлення щодо необхідності правильно користуватися інформацією. Тенденції розвитку інформаційного суспільства створюють чимало нових викликів, з якими необхідно працювати журналістам. Маніпуляція, пропаганда, дезінформація, фейки не тільки негативно впливають на масову свідомість, але й можуть бути небезпечними як у моральному, так і фізичному аспектах. Завдяки цьому курсу студент/ка отримає знання про основи фактчекінгу та верифікації даних.

Мета навчальної дисципліни – формувати у здобувачів освіти вміння перевіряти інформацію, застосовувати у практичній діяльності інструменти верифікації контенту, розвивати навички фактчекера.

Пререквізити:

ЗПО2 Інформаційна політика та безпека

ЗПО3 Журналістська освіта і наука

ПП04. Правові засади медіадіяльності

Результати навчання.

Навчальна дисципліна «Фактчекінг інформації» спрямована на забезпечення та засвоєння таких *загальних і спеціальних компетентностей:*

Загальні:

ЗК05. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК06. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

Фахові:

СК02. Здатність критично осмислювати проблеми у сфері журналістики та дотичні до них міждисциплінарні проблеми.

СК03. Здатність приймати ефективні рішення у сфері журналістики.

СК06. Здатність інтегрувати знання та розв’язувати складні задачі журналістики у широких та/або мультидисциплінарних контекстах, за умов неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності.

У результаті засвоєння змісту навчальної дисципліни студент має набути таких *програмних результатів навчання:*

РН01. Приймати ефективні рішення з проблем журналістики, у тому числі в умовах багатокритеріальності, неповних чи суперечливих інформації та вимог.

РН 03. Проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження.

РН06. Оцінювати достовірність інформації та надійність джерел, ефективно опрацьовувати та використовувати інформацію для проведення наукових досліджень та практичної діяльності.

Опис навчальної дисципліни

Загальна інформація про розподіл годин

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			Кредитів	Годин	лекції	Практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	1(м)	1(м)	6	180	30	15	-	-	131	4	Іспит

Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	П	лаб	Інд	с.р		л	П	Лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. ОСНОВИ ФАКТЧЕК												
Тема 1.1. Вступ. Фактчек як світовий тренд. Практика фактчек в Україні.	12	2				10						
Тема 1.2. Структура і стиль фактчеку як жанру журналістики.	17	2	2		1	12						
Тема 1.3. Об'єкт дослідження. Джерела заяв. Матриця актуалізації досліджувано-	10	2				8						

го факту в заяві.												
Тема 1.4. Доказова база. Структура матеріалу в форматі фактчек.	15	2	2		1	10						
Тема 1.5. Складні за форматами докази. Оптимізація процесу доказу. Продукти фактчекінга. Рейтинги як похідна фактчекінга. Інфографіка.	15	2	2			11						
Разом за змістовим модулем 1	69	10	6		2	51						

Змістовий модуль 2. ПРАКТИКА ФАКТЧЕК										
Тема 2.1. Базові принципи верифікації. Перевірка зображень.	14	2	2			10				
Тема 2.2. Перевірка відео. Технології перевірки.	15	2	2		1	10				
Тема 2.3. Джерела заяв та доказів. Сутність перевірки.	12	2				10				
Тема 2.4. Перевірка новинних подій і надзвичайн их ситуацій за допомогою краудсорсі нгу.	15	4			1	10				
Тема 2.5. Верифікація соціальних мереж. Використання комп'ютерних обчислень для верифікації контенту, отриманого від користувачів Twitter, Facebook, YouTube. Ідентифікація, перевірка і	19	2	2			15				

контакт з джерелами.												
Тема 2.6. Моніторинг та верифікація контенту під час виборів.	19	4				15						
Тема 2.7. Інформаційні продукти фактчекінгу.	17	4	3			10						
Разом за змістовим модулем 2	111	20	9		2	80						
Усього годин	180	30	15		4	131						

Тематика лекційних занять з переліком питань

№ Теми	Назва теми
1.1	Фактчек як світовий тренд. Практика фактчек в Україні. <i>ПЛАН</i> Передумови виникнення фактчекінгу. Поняття фактчеку. Фактчекінгові організації в Україні та світі. FactCheck-Ukraine. Checkregion.ua. Міжнародний Кодекс фактчекінгу. Різновиди фактчеку за змістом, формою і направленістю.
1.2	Структура і стиль фактчеку як жанру журналістики. <i>ПЛАН</i> Фактчек: структурні елементи, смислові блоки. Маніпуляція та популізм у контексті фактчек. Класифікація маніпулятивних заяв. Відокремлення чуток від фактів. Концепція фактчек. Методологія фактчек. Алгоритм перевірки фактів.
1.3	Об'єкт дослідження фактчек. <i>ПЛАН</i> Публічна заява як головний об'єкт дослідження. Джерела заяв. Принцип пошуку публічних заяв. Матриця актуалізації досліджуваного факту в заяві. Факт, фейк, фактоїд, діпфейк. Причини поширення маніпулятивних технологій, небезпека їхнього впливу для суспільства. Мета(завдання) маніпулятивних технологій. Маніпуляції, популізм, брехня. Особливості популізму та популістської риторики.
1.4	Доказова база фактчек. <i>ПЛАН</i>

	Доказова база. Правила побудови доказової бази. Побудова попередньої схеми доказів як фактора оптимізації роботи над доказами. Найпростіші способи доказів. Використання основних методів логіки для побудови доказової бази. Робота зі статистичними даними. Робота із запитами. Структура матеріалу в форматі фактчек: об'єкт розслідування, суть питання, докази та аргументи, вердикт. Особливості концепту фактчек. Звіти як джерело інформації для медіа.
1.5	Складні за форматами докази, їх особливості. <i>ПЛАН</i> Складні за форматами докази. Особливості доказів юридичних і законодавчих тез. Класифікація помилок при побудові доказової бази. Класифікація ускладнень при побудові доказової бази, Оптимізація процесу доказу. Вердикт; види вердиктів; форми пояснення вердикту. Формула заголовків. Стилїстика фактчек-матеріалів. Оптимізація процесу доказу. Продукти фактчекінга. Рейтинги як похідна фактчекінга. Інфографіка.
2.1	Базові принципи верифікації. <i>ПЛАН</i> Принципи незалежності, повноти, своєчасності, документованості як основа верифікаційного процесу. Методи, інструменти та значення верифікації. Базові принципи верифікації зображень. Встановлення автора/першоджерела зображення. Підтвердження місця, дати і приблизного часу, коли зображення було отримано або зафіксовано. Підтвердження, що зображення є саме тим, що позначено/запропоновано до розгляду. Отриманий дозвіл від автора/першоджерела на використання зображення. П'ять кроків перевірки зображень. Інструменти перевірки зображень.
2.2	Перевірка відео. <i>ПЛАН</i> Технології перевірки відео. Поетапність перевірки: походження, перевірка джерела, місцезнаходження відео, дата. Онлайн-сервіси та програми для перевірки відео. Практичні поради.
2.3	Джерела заяв та доказів. Сутність перевірки. <i>ПЛАН</i> Концептуальність перевірки джерел заяв та доказів. Класифікація джерел заяв та її аналіз: науковий аспект. Офіційні джерела, медіа, наукові дослідження та експертні думки, очевидці та учасники подій: особливості праці фактчекера. Джерела доказів, різновиди, їх значення у процесі верифікації: Документальні докази (законодавчі акти, контракти, фінансові звіти). Статистичні дані (офіційні бази даних, соціологічні дослідження). Фото- та відеоматеріали (аналіз контексту, метаданих, можливих маніпуляцій). Фактчекінгові платформи (StopFake, VoxCheck, Snopes тощо). Методи перевірки джерел, фактів та аналіз риторики.
2.4	Перевірка новинних подій і надзвичайних ситуацій за допомогою

	<p>краудсорсінгу <i>ПЛАН</i> Перевірка новинних подій і надзвичайних ситуацій за допомогою краудсорсінгу. Twitter, Facebook, YouTube. Ідентифікація, перевірка і контакт з джерелами, відстежування, систематизація та перевірка інформації, що поступає від них. Списки Twitter та логічні групи щодо теми чи географічного положення. Списки Інтересів Facebook, Кола Google Plus та інші інструменти. Підписки на акаунти YouTube і плейлисти. Залучення джерел. Відповідальний краудсорсінг. “Непідтверджена” інформація та відповідальність за дійсність. Власний краудсорсінговий ньюзрум.</p>
2.5	<p>Верифікація соціальних мереж. <i>ПЛАН</i> Використання комп’ютерних обчислень для верифікації контенту, отриманого від користувачів Twitter, Facebook, YouTube. Ідентифікація, перевірка і контакт з джерелами. Проблема дезінформації та фейків у соцмережах. Основні джерела інформації в соціальних мережах. Офіційні акаунти організацій та осіб (урядові структури, експерти, журналісти). Новинні сторінки та групи (медіа, громадянські активісти, блогери). Пости звичайних користувачів (очевидці подій, місцеві жителі). Боти, тролі, пропагандистські акаунти (ознаки маніпуляцій та вкидів). Методи перевірки інформації в соцмережах. Перевірка акаунта, змісту публікацій, зображень та відео, коментарів та взаємодії, наративності.</p>
2.6	<p>Моніторинг та верифікація контенту під час виборів. <i>ПЛАН</i> Моніторинг та верифікація контенту під час виборів. Спостереження за виборами: поєднання краудсорсінгу, мобільних телефонів, соціальних медіа, професійного моніторингу виборчого процесу і моніторингу медіа. Підготовка до висвітлення надзвичайних подій. Елементи підготовленості. Місцева інформація. Побудова відносин. Навчання персоналу. Внутрішні комунікації. Мовлення для відновлення. Адаптування та покращення</p>
2.7	<p>Інформаційні продукти фактчекінгу. <i>ПЛАН</i> Види продуктів фактчекінгу. Рейтинги як похідна фактчекінгу. Інфографіка. Відеофактчекінг. Приклади успішних фактчекінгових проєктів: міжнародні та всеукраїнські ініціативи. Значення фактчекінгу в сучасному інформаційному просторі.</p>

Тематика практичних (семінарських) занять з переліком питань

№	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Структура і стиль фактчеку як жанру журналістики. <i>Вид</i>	2

	<p><i>роботи: емоційна хвилина, аналітичне дослідження, робота з онлайн інструментом Padlet, робота в групах, рефлексійна вправа.</i></p> <p>Історія виникнення фактчеку в Україні та світі. Сформулюйте визначення та завдання фактчеку. З'ясуйте, що спільного та відмінного між фактчеком і класичним журналістським розслідуванням? Значення фактчекінгових організацій на міжнародному та всеукраїнському рівнях. Фактчек: структурні елементи, смислові блоки.</p> <p><i>Завдання для роботи в групах:</i> Прочитайте статтю С. Одаренка «Як розпізнати порожні обіцянки в політичній рекламі» https://ms.detector.media/mediaosvita/post/19388/2017-08-02-yak-rozpiznaty-porozhni-obitsyanky-v-politychniy-reklami/ та сформулюйте правила «інформаційної гігієни», які допоможуть самостійно розпізнати популізм і необґрунтовані обіцянки політиків; Прочитайте статтю Ю. Поліковської «Для громадян запустили сервіс перевірки новин «Калькулятор фейків» https://ms.detector.media/internet/post/35170/2024-06-07-dlya-gromadyan-zapustyly-servis-perevirky-novyn-kalkulyator-feykiv/, створіть ролик для популяризації фактчеку.</p>	
2	<p>Тема 2. Доказова база. Найпростіші та складні способи доказів. <i>Вид роботи: мотивація, індивідуальна робота з подальшим обговоренням результатів, робота з онлайн інструментом Jamboard, групування, аналіз медіатекстів, робота в парах, робота в групах, фідбек.</i></p> <p>Проаналізуйте використання основних методів логіки для побудови доказової бази. Ознайомтесь із ресурсами, що використовуються як відкриті джерела. З'ясуйте яка інформація міститься на цих ресурсах, які ресурси можуть стати у нагоді для доказової бази обраних вами тез у межах фактчек-досліджень. З'ясуйте як робота зі статистичними даними (джерело, методологія збору, аналіз, візуалізація даних) впливає на якість медіаматеріалів (аналіз кейсів). Робота із запитамі (аналіз, робота в парах). Розкажіть про структуру матеріалу в форматі фактчек.</p> <p><i>Завдання для роботи в групах:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Створіть інфографіку «Першоджерела в медіа» (за класифікацією О. Гороховського); напишіть запит. 2. Візуалізуйте алгоритм роботи із запитамі; здійсніть вибірку (за обраною темою) 	2

3	<p>Тема 3. Фактчекінг у медіа: як відрізнити правду від маніпуляцій.</p> <p><i>Вид роботи: мотивація, мозковий штурм, робота в групах (аналіз публічних заяв, перевірка фото та відео), робота в парах (розбір заголовків), індивідуальна робота(перевірка цитати), дискусія, метод «Продовжіть речення»</i></p> <p>Розкажіть, що таке публічна заява? Наведіть приклади різних видів публічних заяв (політичні, економічні, соціальні, наукові). Як можна визначити достовірність джерела заяви? (робота з медіакейсами). Чим відрізняється факт від фейку? Наведіть приклад фактоїда та поясніть, чому він вводять в оману. Чи можна вважати діпфейки особливою формою маніпуляції? (аналіз медіаматеріалів) Які когнітивні упередження сприяють популярності маніпуляцій? Чи несуть відповідальність журналісти за поширення фейків? Аргументуйте думку. Наведіть приклади популістських заяв політиків і проаналізуйте їх. Оберіть одну із нещодавніх заяв відомого політика або громадського діяча. Виконайте її фактчекінг:-Визначте джерело заяви та перевірте його достовірність.-Чи містить заява конкретні факти чи лише оціночні судження?-Перевірте, чи є підтвердження або спростування заяви у надійних джерелах.-Зробіть висновок: чи правдива, маніпулятивна або фейкова ця заява? Вправа «Розпізнавання маніпулятивних заголовків»: опрацюйте новинні сайти, проаналізуйте заголовки новин. Визначте, які з них: нейтральні та інформативні, маніпулятивні (використовують емоційний тиск, перебільшення, клікбейт) тощо. Запропонуйте, як можна перефразувати маніпулятивний заголовок, щоб зробити його більш об'єктивним. Як можна використовувати навички фактчекінгу у щоденній роботі журналіста?</p>	2
4	<p>Тема 4. Техніка перевірки фактів фактчекінг: що потрібно знати.</p> <p><i>Вид роботи: практичні завдання з цифровими інструментами, групова робота, аналіз медіа кейсів, дискусія, рефлексія.</i></p> <p>Технічні методи перевірки інформації: OSINT, верифікація зображень, аналіз метаданих, робота з архівами веб-сторінок. Як працюють фейкові новини та методи їх поширення? Інструменти для перевірки тексту, відео, фото та геолокації. Інтерактивний ресурс: Bellingcat's Online Investigation Toolkit – список корисних OSINT-інструментів. Здійсніть аналіз першоджерела інформації за допомогою відкритих даних (OSINT). Інтерактивні інструменти: Whois Lookup – пошук</p>	2

	власника домену сайту. Wayback Machine – архів змін сайтів. Google Dorking – пошук прихованої інформації у Google.	
5	<p>Тема 5. Фактчекінг за допомогою ІІІ: виклики, загрози, можливості.</p> <p><i>Вид роботи: дискусія, 5 Чому, аналіз кейсів, метод мікрофону, сенкан.</i></p> <p>Схарактеризуйте використання спеціалізованих інструментів ІІІ у роботі фактчекера за такими напрямками: -розшифровка та аналіз текстів; - переклад; -пошук та систематизація інформації; - ідентифікація та перевірка контенту (робота з фото та відео). З'ясуйте як за допомогою інструментів на основі ІІІ можна відстежувати поширення дезінформації на різних платформах. Проверифікуйте фото у застосунку They see your photos , знайдіть різницю із іншими інструментами для перевірки зображення, наведіть приклади. Deepfake-o-meter як інструмент для перевірки дїпфейків. Аналіз кейсів.</p> <p>Створіть практичні рекомендації «Інструменти ІІІ для фактчекінгу».</p>	2
6	<p>Тема 6. Створення інформаційної продукції фактчек.</p> <p><i>Вид роботи: мотиваційна гра, групова робота, індивідуальні практичні завдання, аналіз кейсів, дискусія, фїдбек.</i></p> <p>Схарактеризуйте види фактчекінгових матеріалів? Назвіть методи подачі перевіреної інформації? Завдання для груп: Створіть рейтинг правдивості заяв політиків/публічних осіб; створіть фактчек-інфографіку, виберіть фейкову або маніпулятивну заяву, запишіть коротке відео (до 1 хв) на телефон або вебкамеру з поясненням: -Що було заявлено?-Чи відповідає це правді?Які джерела це спростовують? Додайте субтитри або візуальні елементи (як у відео VoxCheck).</p> <p>З'ясуйте юридичні аспекти підготовки та оприлюднення журналістських матеріалів.Типові помилки. Аргументуйте прикладами.</p>	2
7	<p>Тема 7. Майстерня фактчекера. Презентація власного матеріалу у форматі фактчек.</p> <p><i>Вид роботи: індивідуальна підготовка матеріалу,групова співпраця та аналіз робіт, презентація, дискусія, емоція.</i></p> <p>Назвіть які є формати фактчекінгових матеріалів? Пригадайте як правильно оформити фактчек? Як ефективно презентувати власну роботу?</p>	3

Завдання для самостійної роботи студентів

№	Назва теми	Кількість годин
---	------------	-----------------

1	Підготуйте короткий аналітичний огляд історії фактчекінгу в світі та Україні.	5
2	Проаналізуйте міжнародні стандарти фактчекінгу та їх вплив на журналістську діяльність. Наведіть приклади їх застосування в практиці відомих фактчекінгових організацій.	5
3	Складіть словник основних термінів фактчекінгу та дайте їм визначення.	6
4	Перевірте достовірність трьох новин, використовуючи інструменти Google Fact Check Explorer або Snopes. Напишіть короткий звіт про кожен випадок.	5
5	Знайдіть три зображення, які активно поширювалися в соцмережах, перевірте їх достовірність. Оформіть результати у вигляді короткої аналітичної довідки.	5
6	Оберіть відео, яке викликало суспільний резонанс, перевірте його, використовуючи YouTube DataViewer або InVID. Презентуйте аналіз.	5
7	Проаналізуйте 5 заголовків новин та визначте, які маніпулятивні прийоми були використані.	6
8	Знайдіть приклад використання бот-мереж для поширення неправдивої інформації. Визначте, як працюють боти в інформаційному просторі. Встановіть характерні ознаки бот-акаунтів та способи їх викриття.	5
9	Оберіть актуальну новину та проведіть її повний фактчекінг. Використайте всі доступні методи перевірки: аналіз джерел, крос-перевірку, візуальний фактчек. Напишіть розгорнутий аналіз із висновками.	8
10	Створіть власний фактчек-матеріал у форматі статті або відео. Оберіть популярний фейк або міф та спростуйте його за допомогою перевірених фактів.	8
11	Розробіть інфографіку «Як перевіряти інформацію». Візуалізуйте основні методи та кроки фактчекінгу.	8
12	Створіть покроковий гід для журналістів щодо перевірки інформації. Оформіть його у вигляді відеоінструкції.	8
13	Напишіть журналістське розслідування про дезінформацію у медіа. Визначте тему, досліджуйте факти та підготуйте матеріал.	10

14	Розробіть «пам'ятку журналіста» щодо перевірки фактів. Оформіть її у вигляді текстового документа або графічного матеріалу.	10
15	Створіть рейтинг тих українських медіа, які найчастіше порушують журналістські стандарти.	8
16	Знайдіть у коментарях під популярною новиною в соцмережах підозрілі акаунти (можливо, це боти або тролі). Проаналізуйте їхні профілі за такими критеріями: Чи є унікальні фото та дописи? Як давно створена сторінка? Чи є аномальна активність (велика кількість постів за короткий час)? Резюмуйте дослідження.	10
17	Виберіть три твердження з будь-якої публікації в медіа. З'ясуйте чи є твердження правдивим, маніпулятивним, фейковим?	9
18	Зробіть тематичний моніторинг найбільш фейкових новин.	10

Індивідуальні завдання та ІНДЗ

№	Назва теми	Кількість годин
1	Проаналізуйте як маніпулюють статистичними даними?	1
2	Розробити алгоритм «Фактчек: аналіз та докази»	1
3	Проаналізувати один зі звітів української фактчекінгової платформи.	1
4	Визначте роль фактчекінгу у процесі розвитку якісної журналістики. Аргументуйте прикладами.	1

* Індивідуальні завдання плануються, якщо передбачені навчальним планом, або за рішенням викладача

* ІНДЗ – для змістового модуля, або в цілому для навчальної дисципліни визначається викладачем, з урахуванням специфіки дисципліни.

Методи навчання

У роботі використовуємо словесні, наочні та практичні методи навчання, зокрема: лекцію, пояснення, розповідь, бесіду, спостереження, ілюстрацію, демонстрацію, практичні вправи.

За характером пізнавальної діяльності здобувача освіти застосовуємо інформаційно-рецептивний, репродуктивний, проблемний, евристичний, дослідний методи.

Система контролю та оцінювання

Система контролю та оцінювання проводиться в формі поточного та підсумкового контролю.

Поточний контроль проводиться на кожному практичному занятті. У процесі вивчення дисципліни використовуємо такі методи поточного контролю: *контрольні, індивідуальні та фронтальні роботи; групова робота, тести; презентації, аналіз медіайкеїв, метод мозкового штурму, моніторинг медій, робота в групах з платформами Jamboard та Mentimeter, використання платформи Moodle, можливість неформальної освіти, написання медіаматеріалів.*

Формами поточного контролю є індивідуальна та фронтальна перевірка, форма підсумкового контролю – екзамен.

Відповідно до «Положення про взаємодію формальної та неформальної освіти, визнання результатів навчання (здобутих шляхом неформальної та / або інформальної освіти, у системі формальної освіти) ЧНУ» (https://drive.google.com/file/d/1O7Chn1UqlqjW_JjybxDr-syswxxHuGOn/view) у процесі вивчення дисципліни здобувачу освіти може бути зараховано до 25% балів, отриманих за результатами неформальної та / або інформальної освіти з проблем, що відповідають тематиці курсу.

Розподіл балів

ЗМ 1 (30 балів)					ЗМ 2 (30 балів)							Підсумкови й контроль (іспит)	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12		
6	6	5	5	8	3	3	4	5	5	5	5	40	100

Критерії оцінювання підсумкового оцінювання

Оцінка А (90 – 100 балів) або „відмінно” виставляється за відповідь, яка містить вичерпне за сумою поданих знань розкриття усіх запитань, розгорнуту аргументацію кожного з положень, побудована логічно й послідовно, розкриває питання від його нижчих до вищих рівнів, а також містить приклади з художніх текстів, які дозволяють судити про повноту уявлень студента з поставленого питання. Відповідь повинна бути викладена гарною, багатомовною, відзначатися точним вживанням термінів, містити посилання на засвоєну навчальну літературу.

Оцінка В (80 – 89 балів) або „добре” виставляється за відповідь, яка містить повне, але не вичерпне за сумою виявлених знань висвітлення усіх запитань, що містяться в білеті, скорочену аргументацію головних положень, допущено порушення логіки й послідовності викладу матеріалу, а розуміння теоретичних питань не підкріплює ілюстраціями з художніх текстів. У відповіді допускаються стилістичні помилки, неточне вживання термінів, довільне витлумачення фактів.

Оцінка С (70 – 79 балів) або „добре” виставляється за відповідь, яка містить

недостатньо вичерпне за сумою виявлених знань висвітлення запитань, що містяться в білеті, відсутня аргументація головних положень, допущено порушення логіки й послідовності викладу матеріалу, а наведені приклади з текстів не відповідають теоретичним моментам даного курсу. У відповіді допускаються стилістичні помилки, неточне вживання термінів, довільне витлумачення фактів. Крім того, таким балом може бути оцінений студент, який протягом семестру не виявляв відповідних знань з даного курсу, але на іспиті успішно відповів на поставлені теоретичні та практичні завдання.

Оцінка D (60 – 69 балів) або „задовільно” виставляється за відповідь, яка містить неповне за сумою виявлених знань висвітлення усіх запитань, поверхово аргументує положення відповіді, у викладі допускає композиційні диспропорції, порушення логіки й послідовності викладу матеріалу, не ілюструє теоретичні положення прикладами з художніх текстів. Мова відповіді рясніє помилками, наявне неправильне слово- й терміновживання.

Оцінка E (50 – 59 балів) або „задовільно” виставляється за відповідь, яка містить неповне за сумою виявлених знань висвітлення усіх запитань або за незнання окремого питання із загальної кількості поставлених. У викладі студента допущені композиційні диспропорції, порушення логіки й послідовності викладу матеріалу. Студент не може відтворити основні теоретичні положення, але наводить окремі приклади з художніх текстів. Мова відповіді рясніє помилками, наявне неправильне слово- й терміновживання, немає розуміння окремих літературознавчих термінів.

Оцінка FX (35 – 49 балів) або „незадовільно” виставляється у разі, коли студентом на протязі навчального семестру набрано недостатню кількість балів за змістові модулі, він не може бути допущеним до складання іспиту. У випадку, якщо студент допущений, але його відповідь на іспиті містить неправильне висвітлення заданих питань, помилкову аргументацію, допускаються помилкові умовиводи, неправильне посилення на факти та їхнє витлумачення, мова близька до суржику, він також може бути оцінений незадовільно.

Оцінка F (1 – 34 бали) або „незадовільно” виставляється у разі, коли студентом протягом навчального семестру набрано недостатню кількість балів за змістові модулі, він не може бути допущеним до складання іспиту. У випадку, якщо студент допущений, але відповісти на поставлені запитання на іспиті він не може або відповідає неправильно, а також не може дати відповідь на жодне із поставлених додаткових запитань, така відповідь оцінюється незадовільно.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

100-бальна шкала	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	
		Оцінка	Пояснення за розширеною шкалою
90-100	Відмінно	A	Відмінно
80-89	Добре	B	дуже добре
70-79		C	Добре
60-69	Задовільно	D	Задовільно

50-59		Е	Достатньо
35-49	Незадовільно	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1-34		F	незадовільно з обов'язковим самостійним повторним опрацюванням освітнього компонента до перескладання

Перелік питань для самоконтролю навчальних досягнень студентів

1. Визначте рівень важливості фактчекінгових організацій для суспільства? Аргументуйте.
2. Наведіть приклади успішних фактчекінгових розслідувань?
3. З'ясуйте як правильно оформити результати фактчеку?
4. Сформулюйте як працювати з фактчекінговими інструментами (наприклад, Snopes, FactCheck.org, Google Fact Check Explorer)?
5. Що таке когнітивні упередження, і як вони впливають на сприйняття інформації?
6. Назвіть ознаки конспірологічних теорій?
7. Які найпоширеніші прийоми маніпуляції у ЗМІ та соцмережах?
8. Як працюють фабрики тролів та боти?
9. Як визначити рівень довіри до джерела інформації?
10. Чому важливо враховувати контекст інформації??

Перелік питань для підсумкового контролю навчальних досягнень студентів

1. Фактчек інформації: мета, завдання, інструменти.
2. Визначіть тип вердикту: наведені спікером факти та документальні дані, причинно-наслідкові зв'язки, динаміка та перебіг подій/явищ відповідають дійсності?
3. Визначіть, що перевіряє фактчек.
4. Опишіть, які є джерела інформації за ступенем доступності й достовірності даних.
5. Навести приклади джерел для пошуку інформації про майно.
6. Описати, які є джерела інформації за ступенем доступності й достовірності даних.
7. Визначити ключові етапи проведення фактчек-дослідження
8. Фейкові новинні сайти в Україні та світі.
9. Фейкові новини: ризики та безпеки.
10. Потреба у фактчекінгу інформації.
11. Структура матеріалу у форматі фактчек.
12. Публічна заява як основний об'єкт дослідження. Джерела заяв.
13. Секрети маніпуляцій. Як відволікають увагу в мережі.

14. Проаналізувати, які суспільні теми не можна замовчувати за жодних обставин.
15. Вердикти фактчек. Різновиди фактчеку за формою.
16. Маніпуляційні технології.
17. Як перевіряти зміст. Яку роль відіграють оціночні судження і чи вірити їм.
18. Що таке фейк та в яких цілях його поширюють. Як визначити та «зловити» фейк?
19. Ботоферми, тролі, фейки: як виявити і протидіяти? Наведіть приклади журналістських розслідувань.
20. Схарактеризувати джерела інформації та правила їх перевірки
21. Соціальні мережі як місце маніпуляцій суспільною свідомістю. Дайте визначення поняттю «інформаційна бульбашка».
22. Особливості медійного впливу. Поняття «індекс медіаграмотності».
23. Описати причини поширення маніпуляцій.
24. Визначити побудову доказової бази. Визначте ознаки достовірної інформації.
25. Описати ефективні способи фіксації дезінформації від The New York Times.
26. Визначте тип вердикту: наведені спікером факти та документальні дані, причинно-наслідкові зв'язки, динаміка та перебіг подій/явищ у цілому відповідають дійсності, але містять незначні відхилення/похибки/неточності, які не спотворюють загальну картину?
27. Наведіть приклади міжнародних ресурсів для верифікації даних.
28. Проаналізуйте найбільш вживані методи доказів за концептом фактчек.
29. Визначте ознаки неправдивості інформації та маніпуляції фактами
30. Схарактеризуйте засоби з'ясування достовірності у процесі перевірки інформації.
31. Обґрунтуйте основні принципи роботи фактчекінгових сайтів. Наведіть приклади.
32. Принципи незалежності, повноти, своєчасності, документованості як основа верифікаційного процесу.
33. Визначте методи, інструменти та значення верифікації.
34. Схарактеризуйте базові принципи верифікації зображень.
35. Проаналізуйте інструменти перевірки зображень.
36. Обґрунтуйте технології перевірки відео.
37. Проаналізуйте поетапність перевірки: походження, перевірка джерела, місцезнаходження відео, дата. Онлайн-сервіси та програми для перевірки відео.
38. З'ясуйте концептуальність перевірки джерел заяв та доказів.
39. Проаналізуйте джерела доказів, різновиди, їх значення у процесі верифікації.
40. Схарактеризуйте методи перевірки джерел, фактів та аналіз риторики.
41. Схарактеризуйте види фактчекінгових матеріалів.
42. Назвіть методи подачі перевіреної інформації.

43. З'ясуйте юридичні аспекти підготовки та оприлюднення журналістських матеріалів. Типові помилки. Аргументуйте прикладами.
44. Моніторинг та верифікація контенту під час виборів.
45. Опишіть процес перевірки соціальних мереж.

Рекомендована література Основна

1. Блек К. 16 правил журналістського розслідування від експерта Лондонського Бюро розслідувальної журналістики // MediaSapiens. – 15.04.2016. — Режим доступу: http://osvita.media.sapiens.ua/ethics/standards/16_pravil_zhurnalistskogo_rozsliduvannya_vid_eksperta_londonskogo_byuro_rozslidivalnoi_zhurnalistiki
2. Гороховський О. Фактчек як тренд розслідувань: можливості та перспективи. Прага. 2018. 144 с.
3. Діпфейк та дезінформація : практ. посіб. / Агнешка М. Вальорска ; пер. з нім. В. Олійника – Київ : Академія української преси; Центр Вільної Преси, 2020. 36 с.
4. Іванов В. Ф. Вимоги до роботи з фактами та джерелами інформації в мас-медіа // Інформаційне суспільство. – Вип. 22. – 2015. С. 17–20.
5. Інструменти фактчекінгу: як професійно відрізнити брехню від правди. 2016. URL: <https://imi.org.ua/articles/instrumenti-faktchekingu-yak-profesiyno-vidriznyati-brehyu-vid-pravdi-i407>
6. Кияшко Ю. Фактчекінг як інструмент протидії маніпулятивному впливу електронних ЗМІ // Вісник Львівського університету. Серія Журналістика. 2019. Випуск 45. С. 28–35
7. Медіаграмотність під час війни: теорія, методика, інтерактив. Навчальний посібник / Довженко О., Єгорова А., Іванова Т., Міський В., Потапова В., Юричко А. / за загал. ред. О. Волошенюк, В. Іванова. — К. : Академія української преси, Центр вільної преси, 2023. 68 с.
8. Посібник з верифікації [електронний документ] / за ред. Крейга Сільвермана; переклад та адаптація Вячеслав Білоусов. URL : http://verificationhandbook.com/downloads/verification.handbook_ua.pdf
9. Посібник для творців контенту для виявлення та протидії російській пропаганді / Під кер. А. Масишиної. Київ : Інститут Інноваційного Врядування, 2024. 34 с.
10. Почапська О. (Не)безпека в цифровому світі. Навчальний посібник / Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2024. 59 с.
11. Почепцов Г. Фейк. Технології створення реальності. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія. 2018. 175 с.
12. Рябічев В. Верифікація контенту в соціальних медіа // Актуальні питання масової комунікації. – №18. – 2015. – С. 44–61
13. Савчук О. Медіаосвіта школярів, батьків, учителів: про безпечну поведінку онлайн // Журналістика майбутнього: виклики, тенденції,

- перспективи розвитку: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції–Львів: Простір-М, 2022. С. 74-78
14. Сісіна Л. Традиційні та інноваційні ресурси для верифікації інформації та їх використання в роботі інформаційно-аналітичних підрозділів бібліотек // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – Вип. 46. – 2017. – С. 387–409.
  15. Тетерук В. Штучний інтелект проти реальності: як викрити підроблені зображення, аудіо та відео. URL : <https://happymonday.ua/yak-vykryty-pidrobleri-zobrazhennya-audio-ta-video>
  16. Чуранова О. Ефективний фактчекінг за допомогою ШІ: рекомендації StopFake. Інформаційний портал «Ірта-факс». URL : <https://irtafax.com/efektyvnyj-faktchekinh-za-dopomohoiushi-rekomendatsii-stopfake/>
  17. Brandtzaeg P., Følstad A., Domínguez M. How Journalists and Social Media Users Perceive Online Fact-Checking and Verification Services. Journalism Practice. 2018. Volume 12. P. 1109–1129.

Допоміжна

1. Вардл К. Перевірка контенту, отриманого від читачів / Клэр Вардл // Посібник з Верифікації / Крейг Сільверман. Європейський центр журналістики, 2014. 128 с.
2. Інструменти фактчекінгу: як професійно відрізнити брехню від правди//<https://web.archive.org/web/20210425002841/https://imi.org.ua/articles/instrumentifaktchekingu-yak-profesiyno-vidriznyati-brehnyu-vid-pravdi-i407>
3. Перевірка фактів як буденний журналістський ритуал // Медіакритика: <http://www.mediakrytyka.info/ohlyady-analytika/perevirka-faktiv-yak-budennyzhurnalistskyrytual.html>
4. Про фактчекінг у добу Постправди // <https://opinion.biz.ua/2017/11/13/profaktcheking-u-dobu-postpravdi/>
5. Трохимчук К. Імунітет до інфодемії // <https://web.archive.org/web/20210425002855/https://tyzhden.ua/Society/251277>
6. Фактчек. Історія розвитку в Україні // <https://voxukraine.org/longreads/voxcheck/factcheckhistory/index.html>
7. Фактчекінг та перевірка даних // <https://video.detector.media/lessons/faktchekingta-perevirka-danykh-i27>
8. Що таке фактчекінг та як ним користуватися? // https://www.youtube.com/watch?v=0DwPI6znz_8

Інформаційні ресурси

1. Академія української преси. URL: <https://www.aup.com.ua/>
2. Детектор Медіа: сайт. URL: <https://detector.media/>
3. Інститут масової інформації. URL: <https://imi.org.ua/>
4. Український інститут медіа та комунікації. URL : <https://www.jta.com.ua/>

5. FactCheck.org. URL: <http://factcheck.org>
6. StopFake. URL: <https://www.stopfake.org/uk/golovna/>
7. VoxUkraine. URL: <https://voxukraine.org/uk/about-us/>

ПОЛІТИКА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Викладання курсу «Фактчекінг інформації», контроль й оцінювання знань і вмінь студентів спрямовані на дотримання вимог академічної доброчесності (*Етичний кодекс Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича* (<https://www.chnu.edu.ua/media/jxdfs0zb/etychnyi-kodeks-chernivetskoho-natsionalnoho-universytetu.pdf>), *Положення про виявлення та запобігання плагіату в Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича* (https://www.chnu.edu.ua/media/f5eleobm/polozhennya-pro-zapobihannia-plahiatu_2024.pdf)).

Студенти несуть особисту відповідальність за випадки їхнього порушення, враховуючи плагіат, списування, підказування тощо. У разі виявлення академічної недоброчесності вперше бали, зараховані студентів/ці за виконане завдання, скасовуються. Повторна практика недоброчесності може призвести до анулювання всіх нарахованих за курс балів.